

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Nederlandse Melkveehouder Vakbond
T.a.v. De heer Henk Bleker
Krachtigerhuizerweg 28
3381 PD PUTTEN

Directoraat-generaal Agro
Directie Plantaardige Agroketens
en Voedselkwaliteit

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/Inv

Behandeld door

Datum 30 augustus 2022
Betreft Reactie op uw verzoek betreffende verruimen gebruiksvoorschriften in verband met droogte

Geachte heer Bleker, beste Henk,

U heeft mij in uw brief d.d. 24 augustus 2022 een verzoek gestuurd om de uitrijperiode voor drijfmest op grasland in 2022 te verlengen, coulant te zijn in de handhaving om per 1 oktober een vanggewas in te zaaien op zand- en lössgronden na de teelt van mais en het scheurverbod op te heffen. U geeft aan dat door de droge zomer er minder mest is uitgereden en nog in de mestkelder zit en dat de nutriënten alsnog dit najaar benut kunnen worden. U geeft aan dat u het scheurverbod opgeheven wil zien en meer ruimte wil voor het inzaaien van een vanggewas na de teelt van mais op zand- of lössgronden in de verwachting van betere weersomstandigheden dit najaar. In deze brief licht ik toe waarom ik niet op uw verzoeken inga.

Evenals in voorgaande droge jaren is, op aanbeveling van de 'Beleidstafel droogte', advies gevraagd aan de Commissie van Deskundigen Meststoffenwet (CDM) voor het geval de droogte opnieuw zou aanhouden. Dit advies is recent opgeleverd en vindt u bijgevoegd.

In haar advies geeft de CDM aan dat de monitoringsresultaten van de nitraatconcentratie in grond- en oppervlaktewater op bedrijven met een derogatie laten zien dat de nitraatconcentratie sterk was toegenomen na de droge zomer van 2018. In de zandregio's is de nitraatconcentratie in het grondwater ook in de jaren na 2018 relatief hoog gebleven, mede door (regionale) droogte in 2019 en 2020. Deze achttuitgang bemoeilijkt het kunnen voldoen aan de waterkwaliteitsdoelen van de Nitraatrichtlijn en Kaderrichtlijnwater.

Op basis van dit advies acht ik het milieukundig niet verantwoord om de verzochte verruiming van de gebruiksvoorschriften te verlenen. Hieronder zal ik nader ingaan op het advies van de CDM en de redenen waarom ik niet tegemoet kom aan uw verzoeken.

Wat betreft uw verzoek aangaande het later uitrijden van drijfmest op grasland geeft de CDM aan dat het milieukundig beter is om niet te bemesten na droogte om het risico op uitspoeling van nutriënten tegen te gaan. Daarnaast dient volgens de CDM bemesten na droogte landbouwkundig geen doel, omdat door de

Ons kenmerk
DGA-PAV / 22432104

Uw kenmerk
B4606

Bijlage(n)
1

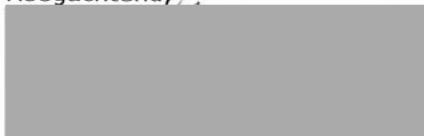
gestagneerde gewasgroei door de droogte de minerale stikstof nog aanwezig is in de bodem. Ten algemene wil ik benadrukken dat het toepassen van een goede landbouwpraktijk bij bemesting essentieel is voor de waterkwaliteit. Het is een goede landbouwpraktijk als rekening gehouden wordt met een geringere nutriëntenbehoefte als de totale gewasgroei lager is. Dat de mest die dit jaar niet op eigen grond aangewend kan worden, opgeslagen moet worden tot het volgende groeiseizoen, of afgevoerd zal moeten worden naar een mestverwerker is een bedrijfsrisico waarmee een ondernemer, mede gezien het erop lijkt dat droogte vaker voorkomt, rekening dient te houden.

Aangaande uw verzoek om de graszode in de nazomer en herfst te mogen vernietigen voor herinzaai geeft de CDM aan dat dit wordt afgeraden, zeker in een droog jaar met verhoogde hoeveelheden stikstof in de bodem, omdat het risico van N-verliezen hoog is bij scheuren na 1 september. Naarmate grasland later in het seizoen gescheurd wordt, neemt het risico op N-verliezen toe. Daarbij komt dat na 1 september de groeisnelheid van gewassen snel afneemt door minder daglicht en snel dalende dagtemperaturen.

Ook betreffende het zaaien van een vanggewas na mais na 31 september geeft de CDM aan dat dit vrijwel altijd zal leiden tot een geringere stikstofopname en hoger risico op nitraatuitspoeling dan het zaaien van een vanggewas vóór 1 oktober, ook onder droge omstandigheden. Gezien de vroege afrijping van mais in de zomer van 2022 door de droogte en de mogelijke verandering van weersomstandigheden in de komende maand is het nog mogelijk om een vanggewas in te zaaien met goed gevolg in september.

Met dit antwoord is zo snel als mogelijk op uw verzoek gereageerd.

Hoogachtend, /

Henk Staghouter
Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Postbus 47 | 6700 AA Wageningen

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Directie Strategie, Kennis en Innovatie (SKI)
t.a.v. directeur ir. A. de Veer
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Geachte mevrouw De Veer,

Op uw verzoek heeft de Commissie Deskundigen Meststoffenwet (CDM) een advies opgesteld over een mogelijke versoepeling van mestgebruiksregels voor een scenario van aanhoudende droogte tijdens de zomer van 2022. Het gaat daarbij om een mogelijke verlenging van de uitrijperiode voor dierlijke mest op grasland en bouwland, grasland later dan de daarvoor vastgestelde periode te scheuren voor herinzaai, en vanggewassen later in te zaaien dan 1 oktober. Onderhavig advies bouwt voort op eerdere adviezen over droogte in 2018, 2019 en 2020 (bijlage 1).

De CDM adviseert om terughoudend te zijn met versoepeling van de mestgebruiksregels, bij aanhoudende droogte in de nazomer, omdat er bemestingskundig geen noodzaak voor is en het leidt tot een verhoogd risico van nitraatuitspoeling. Uit rapportages van de monitoring van de waterkwaliteit in voorbije jaren blijkt dat de nitraatconcentratie in grondwater en oppervlaktewater sterk is toegenomen na de droge zomer van 2018, en dat de nitraatconcentratie in het grondwater ook in de jaren na 2018 relatief hoog is gebleven. Daardoor wordt het bemoeilijkt om te voldoen aan de waterkwaliteitsdoelen van de Nitraatrichtlijn en Kaderrichtlijnwater.

De CDM adviseert om zowel bouwland als grasland niet meer te bemesten als de droogte in augustus en september voortduurt. Toediening van mest in de nazomer, omdat er onvoldoende mestopslagcapaciteit is om de winter te overbruggen, leidt tot een toename van het risico op nitraatuitspoeling. Bij aanhoudende droogte zal mesttoediening in de periode 1 september tot 16 september naar verwachting tot een vergelijkbare toename van de nitraatuitspoeling leiden als mesttoediening tussen 15 augustus en 1 september. Er zijn geen bemestingskundige argumenten te geven op basis waarvan een verlenging van de uitrijperiode tot ná 15 september voor bouwland is te rechtvaardigen.

Ik hoop u hiermee afdoende geïnformeerd te hebben.

Hoogachtend,

Prof. dr. Oene Oenema

cc. Mw. drs. E.G.M. Veldhuis, directeur Directie PAV, Ministerie van LNV
Dhr. B.P.T. van Wonderen, ministerie LNV, Directie PAV
Dr ir G.L. Velthof (secretaris CDM)

WOT Natuur & Milieu

Wettelijke
Onderzoekstaken
Natuur & Milieu

DATUM

30 augustus 2022

ONDERWERP

CDM-spoedadvies
mestgebruiksregels, voor het
scenario van aanhoudende
droogte in 2022

UW KENMERK

ONS KENMERK

2214369/WOTN&M/JvSE

POSTADRES

Postbus 47
6700 AA Wageningen

BEZOEKADRES

Wageningen Campus
Gebouw 101 / Bodenummer
554
Droevendaalsesteeg 3
6708 PB Wageningen

INTERNET

www.wur.nl/wotnatuurenmilieu

KvK NUMMER

09098104

CONTACTPERSOON

J.W. van Silfhout-Eimers

TELEFOON

0317-485471

E-MAIL

jolanda.vansilfhout@wur.nl

mestgebruiksregels, bij aanhoudende droogte in de nazomer, omdat er bemestingskundig geen noodzaak voor is en het leidt tot een verhoogd risico van meer nitraatuitspoeling.

2. Context

2.1 Voor het advies relevante gebruiksvoorschriften uit de Meststoffenwet

2.1.1. Uitrijdperiodes

De uitrijdperiodes voor dierlijke mest op bouwland en grasland (Tabel 1) zijn onderdeel van de 'Gebruiksvoorschriften' van het Besluit gebruik Meststoffen, en vloeien voort uit de verplichtingen van de EU-Nitraatrichtlijn². De Nitraatrichtlijn heeft tot doel om 'de waterverontreiniging die wordt veroorzaakt of teweeggebracht door nitraten uit agrarische bronnen te verminderen, en verdere verontreiniging van dien aard te voorkomen'. De uitrijdperiodes dragen ook bij aan het realiseren van de doelen van de EU-Kaderrichtlijn Water. Daarenboven mag er geen mest worden uitgereden onder specifieke omstandigheden, bijvoorbeeld als de bodem verzadigd is met water.

Stikstofkunstmest mag in de periode van 1 februari tot en met 15 september worden gebruikt op gras- en bouwland (Bron: RVO.nl). Er gelden verschillende uitzonderingen voor deze regel, zoals het gebruik van stikstofkunstmest voor de teelt van bepaalde vollegrondsgroenten (dit is het gehele jaar toegestaan).

Tabel 1. Uitrijdperioden van dierlijke mest (Bron: RVO.nl)³

Grasland 2022	Drijfmest	Vaste mest
Zand- en lössgrond	16 februari t/m 31 augustus	1 februari t/m 31 augustus
Klei- en veengrond	16 februari t/m 31 augustus	1 februari t/m 15 september*
Bouwland 2022	Drijfmest	Vaste mest
Zand- en lössgrond**	16 februari t/m 15 september**	1 februari t/m 31 augustus**
Klei- en veengrond	16 februari t/m 15 september**	Hele jaar

* Vaste strorijke mest mag van 1 december tot en met 15 september worden uitgereden

** Extra voorwaarden:

Vanaf 1 augustus tot en met 15 september mag u alleen drijfmest uitrijden als u op uw grond:

- uiterlijk 15 september een groenbemester inzaait die in elk geval 8 weken blijft staan;
- uiterlijk 15 september winterkoolzaad zaait voor zaadwinning in het volgende jaar;
- in het aansluitende najaar bloembollen plant.

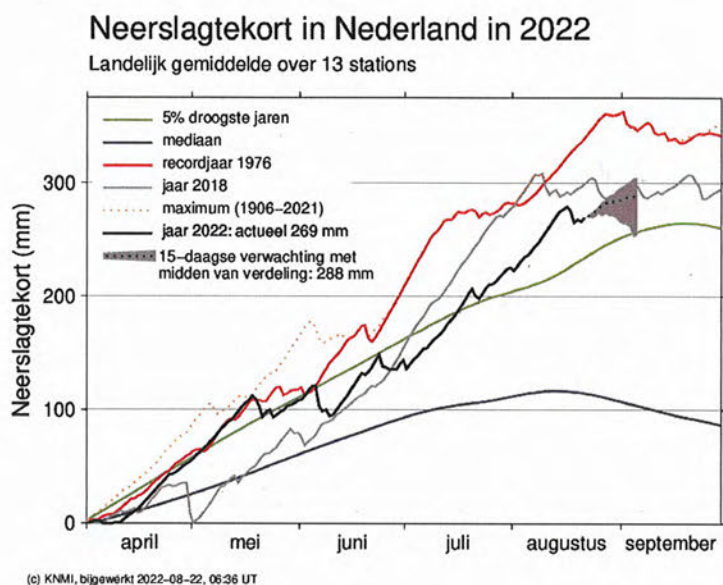
Gaat u mais telen op uw bouwland op zand- en lössgrond? Dan mag u pas drijfmest uitrijden vanaf 15 maart. U moet dan ook eerst uw Maispercelen op zand- en lössgrond melden.

U mag het hele jaar door vaste mest gebruiken direct voor de aanplant van fruit- en plantsoenbomen op zand- en lössgrond.

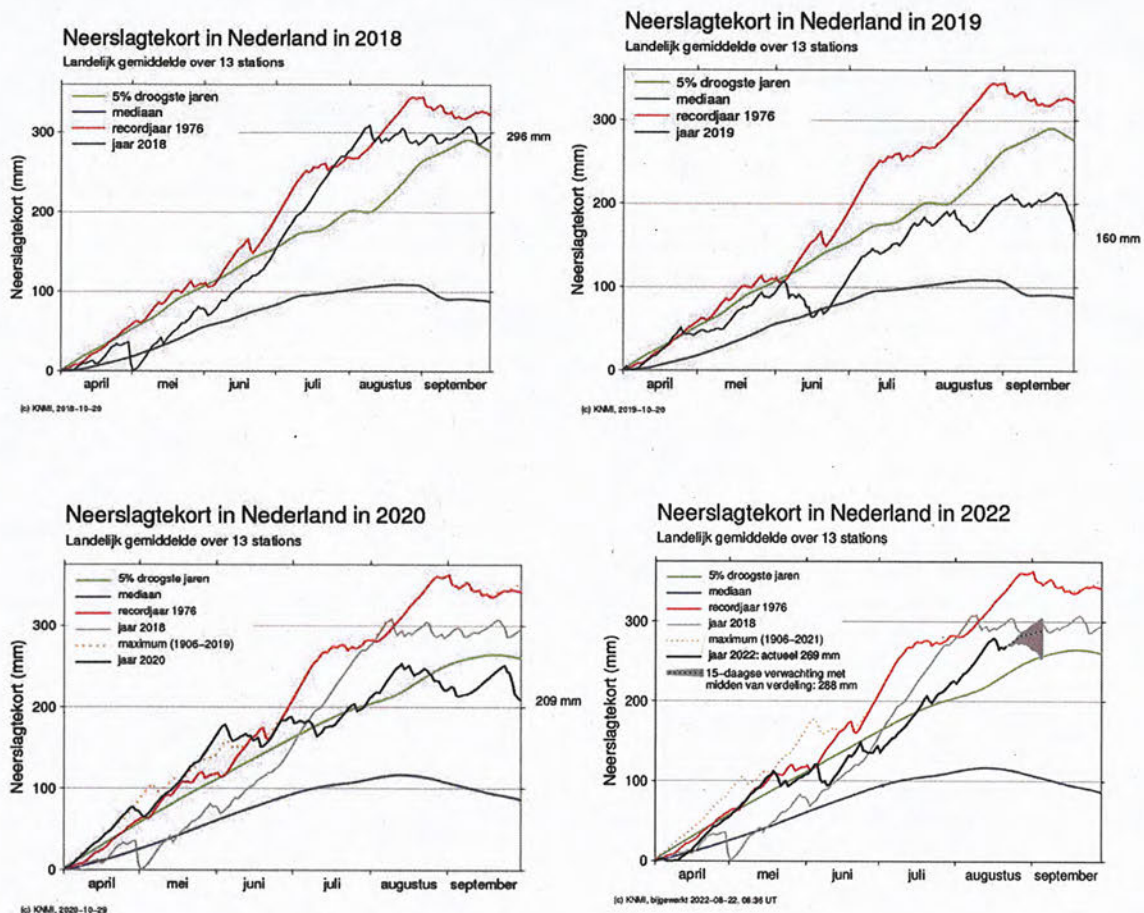
² LNV 2017. Zesde Nederlandse actieprogramma betreffende de Nitraatrichtlijn (2018 - 2021) Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit / Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. December 2017

³ <https://www.rvo.nl/onderwerpen/agrarisch-ondernemen/mestbeleid/mest/mest-uitrijden/wanneer-mest-uitrijden>

opzichte van het klimatologische gemiddelde van 18,3°). Met gemiddeld over het land 23 mm was juli een zeer droge maand, gemiddeld valt er 78 mm. Op de meeste plaatsen bleef het op ca. 23 dagen droog, in het zuiden zelfs op ca. 26 dagen. Door de aanhoudende droogte liep het neerslagtekort op tot 290 mm in eind augustus, gemiddeld is dat ongeveer de helft (zie Figuren 1 en 2). Het neerslagtekort was het hoogst in Zeeland, Limburg en het oostelijk deel van Gelderland en Overijssel, met regio's waarin het neerslagtekort is opgelopen tot meer dan 300 mm (Figuur 2). In de noordelijke provincies was het neerslagtekort het laagst. Het neerslagtekort op 20 augustus was lager in 2018 dan in 2022, maar in de 2018 is het neerslagtekort niet veel meer toegenomen in augustus-september (Figuur 1). Volgens de weersvoorspellingen wordt het neerslagtekort in 2022 vergelijkbaar met dat in 2018.

Figuur 1. Neerslag tekort in 2022 (tot en met 20 augustus) ten opzichte van 1976, 2018 en langjarige gegevens (Bron: KNM: <https://www.knmi.nl/nederland-nu/klimatologie/droogtemonitor>)

Figuur 3. Neerslagtekort in de periode 1 april – 30 september in 2018, 2019 en 2020 en in de periode 1 april – 20 augustus 2022 (Bron; KNMI).

In Figuur 3 is het neerslagtekort in de jaren 2018, 2019, 2020 en 2022 weergegeven. Het voorjaar van 2020 was het droogst; ook de voorjaren 2019 en 2022 waren droog. De maand juni 2019 was nat, waardoor het neerslagtekort toen daalde. Vergelijking van de situaties in begin augustus laat zien dat het tekort het grootst was in 2018, gevolgd door 2020 en 2022. Zowel in 2018 als in 2020 is het neerslagtekort in augustus niet meer opgelopen; in 2020 is het neerslagtekort gedaald in augustus. Aan het eind van september was het neerslagtekort het grootst in 2018, gevolg door 2020 en 2019.

Weersvoorspelling geven aan dat na een korte daling van het neerslagtekort door de regenval in de week van 15 augustus, er een verdere stijging van het neerslagtekort zal ontstaan in augustus 2022, tot een niveau dat vergelijkbaar is met dat in 2018.

Satellietbeelden geven aan dat de graspercelen op 13 augustus 2022 groener waren dan in augustus 2018 (Figuur 4). Ten opzichte van augustus 2019 waren de percelen minder groen (www.groenmonitor.nl). De droogte in 2022 was bij het opstellen van dit advies nog niet ten einde en ook voor begin september wordt weinig neerslag voorspeld (volgens de weersverwachtingen per 25 augustus 2022).

Door de droogte in 2018 is het stikstofoverschot van de bodem van bedrijven met een derogatie met 12 procent gestegen in vergelijking met die in voorgaande jaren (Figuur 8).

- Door droogte treden er indikkingseffecten op. Hoe minder water er uitspoelt, hoe minder de verdunning van het uitspoelende nitraat en hoe hoger de nitraatconcentratie in het water.
- Minder afbraak van nitraat door het biologische proces denitrificatie in de bovengrond en ondergrond als gevolg van droge omstandigheden. De grondwaterstanden in de zandregio's zijn gedaald (Figuur 7); dit heeft waarschijnlijk geleid tot minder denitrificatie en hogere nitraatconcentraties.
- Een ander effect na een periode van droogte is het optreden van de zogenoemde 'stikstofflush' (zogenaamde Birch effect⁶). In het najaar kan bij vochtig weer de stikstofbeschikbaarheid in korte tijd sterk toenemen, door mineralisatie van organisch-gebonden stikstof.
- Scheurvorming in de bodem en preferent transport van nitraat (maar ook fosfaat) naar drains en oppervlaktewater bij regenval na een droge periode. Dit proces heeft mogelijk een rol gespeeld bij de hoge nitraatconcentraties in slootwater (Figuur 6).
- Zandgronden kunnen tijdens droge omstandigheden waterafstotende eigenschappen krijgen (hydrofobie), waardoor bij forse regenval toegediende nutriënten oppervlakkig kunnen afspoelen en/of via preferente stroombanen snel naar de ondergrond stromen (Dekker, 1998⁷; Booltink et al., 2015⁸).
- Een hoog stikstofoverschot na een droog groeiseizoen kan leiden tot een verhoogd gehalte aan minerale N in de bodem in het daaropvolgend voorjaar. Indien de bemesting niet wordt aangepast aan deze hoeveelheid en er meer stikstof wordt toegediend dan het gewas kan opnemen, neemt het risico op nitraatuitspoeling in dat jaar toe. (Figuren 4 en 5)

Het ministerie van LNV vraagt om een kwalitatieve beschrijving te geven van de droogte in 2022 ten opzichte van recente voorgaande droge jaren (2018, 2019 en 2020) in relatie tot gewasgroei en mogelijke stikstofbodemoverschotten en mestaanwending op grasland. In alle jaren zijn er perioden geweest met droogte, maar ook maanden met een normale hoeveelheid neerslag (bijvoorbeeld het voorjaar van 2018 en de zomer van 2019 en winter van 2022). Dit maakt een vergelijking tussen de verschillende jaren moeilijk. In 2022 is de droogte eind juli – begin augustus relatief groot en duidelijk zichtbaar op bijvoorbeeld grasland en bij bepaalde akkerbouwgewassen. De waterbehoefteviewer geeft een indicatie voor de droogtestress per perceel en per waterschap.⁹ De situatie half augustus laat zien dat de voor de meeste gewassen en waterschappen de droogtestress als droog tot extreem droog wordt beschouwd, met als gevolg beregeningsverboden in sommige gebieden.

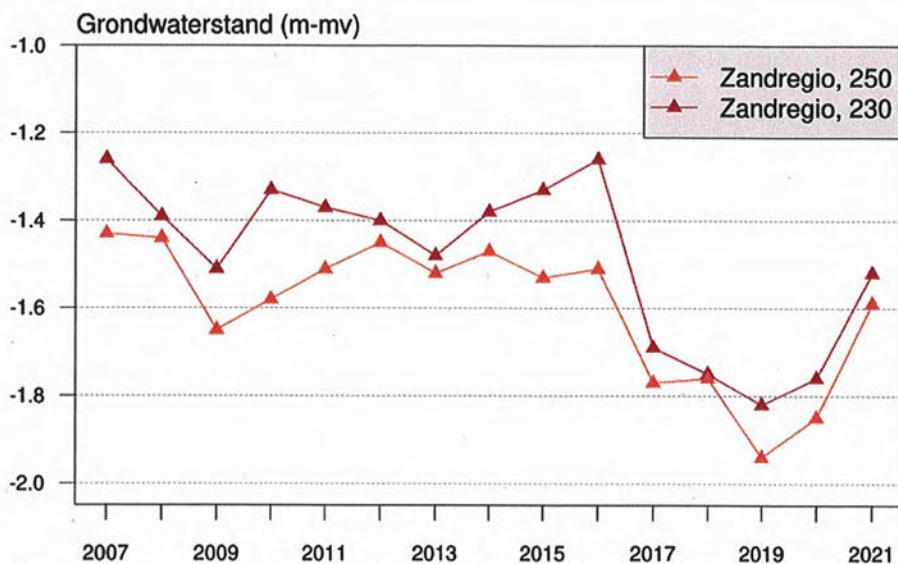
De gewasopbrengst (en daarmee de stikstofopname in het gewas en het stikstofoverschot) is sterk afhankelijk van de neerslag die de komende weken gaat vallen. Er kan op dit moment, in het kader van dit spoedadvies, geen inschatting gegeven worden over de gewasgroei in 2022 ten opzichte van eerdere droge jaren. De groeiachterstand kan nauwelijks meer worden ingehaald en in sommige percelen mest maïs en aardappelen zijn afgestorven. Het neerslagtekort in 2022 kan vergelijkbaar worden met dat in 2018, als er weinig neerslag valt in de laatste weken van augustus.

⁶ Birch, H.F. (1964) Mineralisation of plant nitrogen following alternate wet and dry conditions. *Plant Soil* 20: 43– 49.

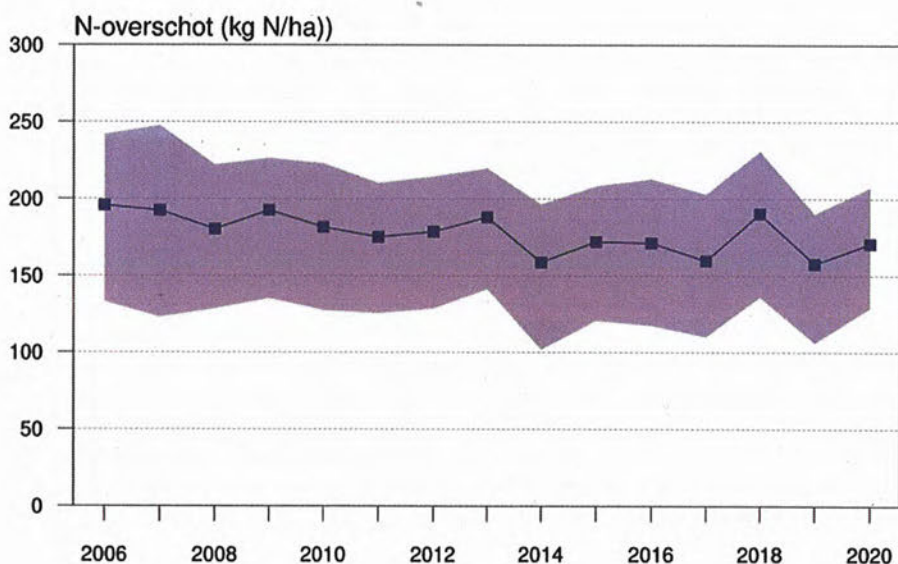
⁷ Dekker, L.W. (1998) Moisture variability resulting from water repellency in Dutch soils. Doctoral thesis, Wageningen Agricultural University, The Netherlands, 240 pp.

⁸ Booltink HWG (2015) Field monitoring of nitrate leaching and water flow in a structured clay soil. *Agriculture, Ecosystems & Environment*. Volume 52, Pages 251-261

⁹ [Waterbehoefteviewer \(arcgis.com\)](https://arcgis.com)

Figuur 7. Gemiddelde gemeten grondwaterstanden (m-mv) op bedrijven in het derogatiemeetnet in Zand 250 en Zand 230 (Van Duijnen et al., 2022).

Figuur 8. Gemiddelde overschotten voor stikstof op de bodembalans (kg N/ha) op bedrijven in het derogatiemeetnet en de overschotten voor stikstof op de 25% bedrijven met het laagste overschot (25% kwartiel) en de 25% bedrijven met het hoogste overschot (75% kwartiel) in de periode 2006-2020 (Van Duijnen et al., 2022).

3.3. Risico op uitspoeling bij verlenging van de periode van mestaanwending op grasland

Vraag ministerie: Wat zijn de (negatieve) risico's op nitraatuitspoeling en stikstof en fosfor afspoeling indien de periode waarop drijfmest mag worden toegepast op grasland met bijvoorbeeld twee weken verlengd wordt (tot en met 15 september)? Kunt u hier een indicatie van geven per grondsoort? Onder welke omstandigheden of met welke maatregelen kan dit verantwoord zijn?

grondwaterstand. Verder speelt een rol dat sommige percelen zijn beregend, waardoor in ieder geval de grasmat groen is gebleven en na een forse regenbui een veel snellere hergroei optreedt dan bij grasland dat niet is beregend. De verdeling van het potentieel neerslagtekort, het vochtleverend vermogen van de bodem, en berekening bepalen in sterke mate de benutting van toegediende nutriënten tot nu toe op grasland en hoeveel residuaire minerale stikstof zich inmiddels heeft opgehoopt in de bodem. Deze factoren bepalen zeer waarschijnlijk ook de benutting van de nutriënten die tijdens een verlengde uitrijdperiode worden toegediend op grasland. De benutting van toegediende nutriënten zal waarschijnlijk het hoogst zijn op de kleigronden in Groningen, Zuid Holland en West Brabant, en het geringst op onberegende zandgronden in Gelderland, Overijssel, Oost Brabant en Limburg. Veel zal echter afhangen van de toestand van de graszode en de regenval in de periode september tot en met oktober 2022.

Als er vanaf nu geen mest meer wordt toegediend in 2022, dan zal er mest in de opslag blijven en neemt de druk op vroeg toedienen in het voorjaar van 2023 waarschijnlijk toe. Het risico op nitraatuitspoeling naar het grondwater en N- en P-uit- en afspoeling naar het oppervlaktewater neemt toe als mest vroeg in het voorjaar wordt toegediend, vooral bij natte en koude omstandigheden. In het vroege voorjaar zal gras onder natte en koude omstandigheden ook weinig of geen N kunnen opnemen; ook dat leidt tot een verhoogd risico op uit- en afspoeling.

Samenvattend, er wordt geadviseerd geen bemesting meer toe te dienen als de droogte in augustus in september voortduurt. Er is geen bemestingsbehoefte voor het gewas en het risico op uitspoeling van nutriënten vermindert door niet te bemesten. Verlenging van de uitrijdperiode met twee weken tot 16 september geeft echter meer tijd en mogelijkheden om (vooral) drijfmest toe te dienen op grasland, waardoor mestopslagen geëelgd kunnen worden en er ruimte ontstaat voor mestopslag tijdens de aanstaande winterperiode. Bemesten zal tot een hoger risico op nitraatuitspoeling leiden, met name in zand- en lössgronden. Als er wel mest wordt toegediend, omdat de mestopslagcapaciteit in de winter beperkt is, zal verlengen van de uitrijdperiode tot 16 september 2022 voor drijfmest en vaste mest op grasland bij blijvende droogte waarschijnlijk tot een vergelijkbare toename in nitraatuitspoeling leiden als toediening vóór 1 september. Er zijn geen bemestingskundige argumenten te geven op basis waarvan een verlenging van de uitrijdperiode tot ná 15 september voor bouwland is te rechtvaardigen. Het risico op stikstofverliezen neemt toe naarmate er later wordt bemest.

3.4 Risico op uitspoeling bij verlenging van de periode van mestaanwending op bouwland

Vraag ministerie: Wat zijn de (negatieve) risico's op nitraatuitspoeling en stikstof en fosfor afspoeling indien de periode waarop drijfmest mag worden toegepast op bouwland met bijvoorbeeld twee weken verlengd wordt (tot en met 30 september)? Kunt u hier een indicatie van geven per grondsoort? Onder welke omstandigheden of met welke maatregelen kan dit verantwoord zijn?

De periode waarin dierlijke mest mag worden uitgereden op bouwland is onlangs (in het 6^e AP) generiek verruimd van 1 september tot 15 september. In het CDM-advies van 2018 werd nog uitgegaan van een verruiming van de uitrijperiode vanwege droogte van 1 september tot 15 september. In de adviesaanvraag (bijlage 1) wordt nu uitgegaan van een verruiming van 15 september naar 30 september. In het CDM-advies van 2018 werd aangegeven dat er geen bemestingskundige argumenten te geven zijn op basis waarvan een verlenging van de uitrijdperiode tot ná 15 september voor bouwland is te rechtvaardigen.

Een stikstofbemesting van een groenbemester is alleen zinvol bij een vroege inzaai (vóór 1 september), na hoofdgewassen die weinig stikstof in de bodem nalaten en als het doel extra aanvoer

daardoor een groter risico van een kleine stikstofopname (zie ook CDM (2017) 'Scheuren en herinzaai grasland').

In het bemestingsadvies voor grasland (www.bemestingsadvies.nl) wordt bij herinzaai een startgift geadviseerd van 30 kg N per ha. Dit is gedacht voor situaties bij vooral voorjaarsinzaai en condities van normale (lage) minerale N-gehalten in de bodem. In een droog jaar is er een sterk verhoogde kans op hoge minerale N-gehalten in de bodem. Dat betekent dat een startgift met stikstof niet nodig is bij herinzaai in het najaar na droogte.

Samenvattend, het wordt afgeraden om grasland na 1 september te scheuren, zeker in een droog jaar met verhoogde hoeveelheden stikstof in de bodem, omdat het risico van N-verliezen hoog is bij scheuren na 1 september. Een aanvullende bemesting met stikstof in de vorm van dierlijke mest bij scheuren van grasland is bemestingstechnisch gezien niet nodig. Het verhoogt het risico van N-verliezen en leidt tot stikstofrijk gras.

3.6. Risico op uitspoeling bij verlenging van de datum waarop een vanggewas moet zijn ingezaaid

Vraag ministerie: Wat zijn de (negatieve) risico's op de nitraatuitspoeling en stikstof en fosfor afspoeling op zand- en lössgronden indien de datum waarop een vanggewas geteeld dient te zijn na teelt van snijmais op zand- en lössgrond met bijvoorbeeld twee weken (tot en met 15 oktober) wordt verschoven? Kunt u hier een indicatie van geven? Onder welke omstandigheden of met welke maatregelen kan dit verantwoord zijn?

Voor een succesvol vanggewas is de vroegheid van inzaai (bij voldoende neerslag) bepalend voor de opbrengst en stikstofopname. Uit tabel 2 blijkt dat inzaai in september tot veel meer stikstofvastlegging leidt dan inzaai in oktober. Wel kunnen er tussen jaren grote verschillen zitten als gevolg van verschillen in temperatuursverloop en regenval.

Ook bij aanhoudende droogte wordt aangeraden om eerder dan 1 oktober een vanggewas te zaaien. Weliswaar kiemt het zaaizaad niet direct in een droge grond, maar pas na voldoende neerslag. Uitstel van de uiterste datum van de inzaai van een vanggewas is niet gewenst, omdat dit uitstel de kans op een succesvol nagewas vermindert. Er bestaat echter een kans dat bij inzaai van een vanggewas voor 1 oktober in een droge grond het zaad wel kiemt na een kleine regenbui maar vervolgens afsterft vanwege een daarop volgende droogteperiode. Dit risico kan echter ook optreden na 1 oktober en kan dus niet als argument gebruikt worden om de uiterste datum van de inzaai van een vanggewas uit te stellen tot later in het najaar. Wachten met het zaaien van een vanggewas tot het moment dat er een bepaalde hoeveelheid neerslag is gevallen reduceert het aantal effectieve groeidagen in vergelijking met het zaaien van een vanggewas voor 1 oktober in droge grond. Immers, het gewas moet na voldoende regenval nog gezaaid worden. Dat kan nooit op alle percelen tegelijk, vanwege de beperkte beschikbare capaciteit. Dit betekent dus een verlies aan groeidagen.

Uitvoeringstechnisch is het ook lastig om criteria vast te stellen voor het later inzaaien van een vanggewas op basis van de neerslag(verwachting). De hoeveelheid neerslag kan op korte afstand sterk verschillen en het wordt daarmee ondoenlijk om te controleren of een vanggewas op een passend tijdstip is ingezaaid.

voorspellen of en wanneer dat het geval zal zijn. In het kader van de derogatie wordt als eis gesteld dat drijfmest alleen bij temperaturen lager dan 20 °C aan grasland op klei- en lössgrond mag worden toegediend met de sleepvoet¹⁶. Het niet bekend of een derogatie wordt toegekend voor 2022 en of deze eis nog geldt.

Op bouwland wordt mest met de zodenbemester of bouwlandinjecteur toegediend of wordt de mest oppervlakkig toegediend en in dezelfde werkgang ingewerkt. Onder droge omstandigheden is het lastig om op kleibouwland goed mest toe te dienen met de zodenbemester. Mest kan boven de sleuven uitkomen (omdat het moeilijk de bodem indringt) waardoor het risico op ammoniakemissie toeneemt, zeker bij hoge temperaturen. Ook in één werkgang inwerken is lastiger op droge en harde grond. De mest mengt minder goed met grond, waardoor er een risico is van meer ammoniakemissie. Daar staat tegenover dat bij sterk drogend weer snel korstvorming optreedt op de mest, waardoor een barrière voor ammoniakemissie wordt gevormd. Per saldo is de verwachting dat de ammoniakemissie bij toediening van mest op bouwland hoger is onder droge omstandigheden dan onder natte omstandigheden. Het uitrijden van mest op een later tijdstip heeft alleen invloed op de ammoniakemissie indien op dat later tijdstip het weer natter en koeler is.

Hoge N-gehalten in de bodem door droogte en door bemesting van grasland na droogte kan leiden tot hoge N-gehalten in gras en daarmee ook tot hogere N-gehalten in koeienurine bij beweiding. Bij weidegang in het najaar geeft dit een verhoogt risico van N-uitspoeling uit urineplekken en mogelijk ook tot een verhoogd risico van het broeikasgas lachgasemissie. Het terugdringen van broeikasgasemissies uit de landbouw (methaan- en lachgasemissies) is een belangrijke doelstelling van het Klimaatakkoord.

Verlenging van de uitrijdperiode met twee weken tot 16/9 geeft meer mogelijkheid om drijfmest toe te dienen op grasland, waardoor mestopslagen gelegeerd kunnen worden en er ruimte ontstaat voor mestopslag tijdens de aanstaande winterperiode. Bij volle mestkelders aan het eind van de winterperiode zal de druk toenemen om drijfmest uit te rijden in het vroege voorjaar als het weer is toegestaan. Onder natte en koude omstandigheden kan dit leiden tot meer uit- en afspoeling van stikstof en fosfaat in het voorjaar. Het is daarom belangrijk dat er voldoende mestopslagcapaciteit is om de winterperiode te overbruggen, ook onder omstandigheden dat er door het weer in augustus en februari geen mest kan worden uitgereden.

Samenvattend, toediening van dierlijke mest gaat gepaard met ammoniakemissies. Onder droge omstandigheden zijn ammoniakemissies per saldo wat hoger dan onder natte en koele omstandigheden. Het uitstellen van de bemestingsdatum met bijvoorbeeld een paar weken heeft echter alleen een remmende invloed op de ammoniakemissie indien het na die weken veel koeler en regenachtiger is geworden. Dat is van te voren niet vast te stellen. Als het N-gehalte van gras na droogte is toegenomen in het najaar, kan beweiding leiden tot hoge N-gehalten in de urine van koeien en bij beweiding daardoor leiden tot een hoger risico op nitraatuitspoeling en lachgasemissie. Als er geen mest meer wordt uitgereden in augustus 2022, zullen de mestkelders tijdens de winterperiode sneller vol raken. Hierdoor wordt er mogelijk meer mest uitgereden als dit weer is toegestaan in het vroege voorjaar. Onder natte en koude omstandigheden kan dit leiden tot meer uit- en afspoeling van stikstof en fosfaat in het voorjaar. Het is daarom belangrijk dat er voldoende mestopslagcapaciteit is om de winterperiode te overbruggen, ook onder omstandigheden dat er door het weer in augustus en februari geen mest kan worden uitgereden.

¹⁶ <https://www.rvo.nl/onderwerpen/mest/derogatie>

Bijlage 1. Adviesaanvraag

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Commissie Deskundigen Meststoffenwet
t.a.v. secretaris dr.ir. G. Velthof
Wageningen Environmental Research
Postbus 47
6700 AA Wageningen

Datum - 18 AUG. 2022 -
Betreft Spedadvies Droogte

Geachte heer Velthof,

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) bereidt zich voor op een langdurige periode van droogte in de zomermaanden, waarin in augustus/september 2022 de droogte aanhoudt. Daarom willen we ons voorbereiden op de situatie dat de agrarische sectoren met vergelijkbare verzoeken komen als in 2018, 2019 en 2020. Dit betreffen mogelijke verzoeken om de uitrijperiode op grasland en bouwland te verlengen, grasland later dan de daarvoor vastgestelde periode te mogen scheuren voor herinzaai op zand- en lössgronden en, of vanggewassen later te mogen inzaaien op zand- en lössgronden. Bij dit advies vragen wij u mee te nemen dat in sommige regio's de gewasgroei, mede ook omdat niet beregend kan worden, is gestagneerd. Vanuit veehouders kan bovenstaand verzoek mede komen vanuit het oogpunt van onvoldoende mestopslagcapaciteit.

Bij deze verzoeken is het van belang de milieurisico's van op uit- en afspoeling van met name nitraat te wegen. Daarom verzoeken wij de Commissie Deskundigen Meststoffenwet een advies op te stellen en daarin de volgende vragen te beantwoorden:

1. Kunt u een kwalitatieve beschrijving geven van de droogte in 2022 ten opzichte van recente voorgaande droge jaren (2018, 2019 en 2020) in relatie tot gewasgroei en mogelijke stikstofbodemoverschotten en mestaanwending op grasland?
2. Wat zijn de (negatieve) risico's op nitraatuitspoeling en stikstof en fosfor afspoeling indien de periode waarop drijfmest mag worden toegepast op grasland met bijvoorbeeld twee weken verlengd wordt (tot en met 15 september)? Kunt u hier een indicatie van geven per grondsoort? Onder welke omstandigheden of met welke maatregelen kan dit verantwoord zijn?
3. Wat zijn de (negatieve) risico's op nitraatuitspoeling en stikstof en fosfor afspoeling indien de periode waarop drijfmest mag worden toegepast op bouwland met bijvoorbeeld vier weken verlengd wordt (tot en met 30 september)? Kunt u hier een indicatie van geven per grondsoort? Onder welke omstandigheden of met welke maatregelen kan dit verantwoord zijn?

Directoraat-generaal Agro
Directie Strategie, Kennis en
Innovatie

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000
T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/inv

Behandeld door
C.C.G. van Naarden
T 070 378 4314
c.c.g.vannaarden@minlnv.nl

Ons kenmerk
DGA / 22410322

Uw kenmerk

Bijlage(n)

Bijlage 2. Commissie Deskundigen Meststoffenwet (CDM)

Samenstelling van de Commissie Deskundigen Meststoffenwet

Leden	Plant aardige productiesystemen	Prof.dr.ir. M.K. van Ittersum Wageningen Universiteit
	Diervoeding	Dr.ir. J. Dijkstra Wageningen Universiteit
	Governance of agrobiodiversity	Prof.dr. H.A.C. Runhaar Universiteit Utrecht
	Bedrijfseconomie	Prof.dr.ir. A.G.J.M. Oude Lansink Wageningen Universiteit
	Watersystemen en Global Change	Prof.dr.ir. C. Kroeze Wageningen Universiteit
	Beleidsformaties voor duurzame samenleving	Dr. M.A. Wiering Radboud Universiteit Nijmegen
	Milieutechnologie en Resource use	Prof. dr.ir. E. Meers Universiteit Gent
	Precisielandbouw/Smart Farming	Dr.ir. C.G. Kocks, AERES Hogeschool
	Bodem en nutriëntenmanagement	Prof.dr.ir. O. Oenema (tevens voorzitter) Wageningen Universiteit
Secretaris		Dr.ir. G.L. Velthof Wageningen Environmental Research
Adviseur	Planbureau voor de Leefomgeving	Dr.ir. J.J.M. van Grinsven PBL, Bilthoven